

К. М. Жиленко

ОНТОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНИХ КОНЦЕПЦІЙ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Розглянуто онтологічні підходи до формування світоглядних концепцій транснаціоналізації. Проаналізовано сучасні теорії транснаціоналізації, виявлено переваги та недоліки. Сформульовано перспективні напрями у дослідженні глобалізації світової економіки, що обумовлені процесами транснаціоналізації.

Виявлено – теорії транснаціоналізації мають емпіричний характер, що обумовлює певний ступінь абстрактності їхнього обґрунтування. Явища, ресурси та рівень ефективності їх використання мають узагальнений характер. В результаті нівелюється вплив на розвиток процесів транснаціоналізації такий важливий фактор, як галузева спеціалізація. Проаналізовано, автори, розглядаючи інтеграційні процеси теорій транснаціоналізації, уникають питання регіональної галузевої диверсифікації ПІІ, роблячи акцент на політичних, економічних та соціально-правових аспектах розвитку світової економіки.

Зроблено висновки, що сучасні процеси глобалізації обумовлені рухом прямих іноземних інвестицій. Основною рушійною силою ПІІ виступають транснаціональні корпорації. В процесі аналізу поведінки та основних тенденцій функціонування ТНК, з'являється розуміння «правил гри» на світовій арені та можливість прогнозування перспективних тенденцій розвитку.

Ключові слова: *теорії транснаціоналізації, пряме іноземне інвестування, інтеграція, інтернаціоналізація, міжнародні конкурентні переваги.*

Актуальність проблеми (постановка проблеми). Управління рухом капіталу в контексті світової інтеграції реалізує актуальні питання розподілу та перерозподілу прямих іноземних інвестицій, забезпечує високий рівень ефективності використання. Сучасні процеси глобалізації обумовлені рухом прямих іноземних інвестицій. Основною рушійною силою ПІІ виступають транснаціональні корпорації. В процесі аналізу поведінки та основних тенденцій функціонування ТНК, з'являється розуміння «правил гри» на світовій арені та можливість прогнозування перспективних тенденцій розвитку.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Ряд дослідників роблять спроби теоретичного аналізу прямих капіталовкладень за допомогою економічних моделей [8, 9, 10, 11]. Слід зазначити, що в перелічених дослідженнях не враховуються типологічні особливості країн, галузева спеціалізація світової економіки. В результаті не вдається виявити ні національну специфіку впливу різноманітних факторів на приток капіталу, ні наслідків залучення ПІІ на розвиток національної економіки. В дослідженнях не визначено ні значення часових характеристик, ні роль політичної стабільності [8, 9, 10, 11].

Дослідник К. Тьюгендхет обґрунтовував важливу роль ПІІ і експорту крупних ТНК для пом'якшення циклічності економіки [4, 9]. У компаній, що діють у багатьох країнах, є можливість переключатися у збуті продукції з територій, що потерпають від кризи, на регіони з благоприйнятною кон'юнктурою. Вітчизняний економіст А. Ю. Юданов показав, що пом'якшення циклічних коливань отримують лише великі ТНК, а не національна економіка у цілому [12]. Крім того, дані за 1965–1981 роки по крупніших концернах ФРГ свідчать, що не всяка фірма і далеко не кожен рік виграє у подоланні кон'юнктурних коливань завдяки своїй закордонній діяльності. На прикладі США, А. Ю. Юданов показав, що основні імпортери американської продукції часто знаходяться у тих же стадіях економічного циклу, що й самі компанії США [12]. Переважання сусідніх країн серед отримувачів товарів і ПІІ – об'єктивний процес, тому говорити про подолання циклічного впливу завдяки ПІІ, практично, неможливо.

Метою статті є аналіз та виявлення перспективних напрямів подальшого вивчення процесів транснаціоналізації.

Викладення основного матеріалу статті. Теорії транснаціоналізації – це група теорій у сфері світової економіки, що пояснюють особливості появи та розвитку транснаціональних корпорацій (ТНК), а також закономірності здійснення цими корпораціями прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Пер-

ші спеціальні концепції, що пояснюють феномен ТНК, з'явилися лише у 1950–1960-х роках ХХ століття, хоча процес прямого іноземного інвестування функціонує уже з початку минулого століття [1].

Виділяють кілька основних напрямів в дослідженні передумов виникнення та економічного змісту ТНК. В теоретичних дослідженнях ПШ, як правило, невраховується роль неекономічних факторів (наявність у інвесторів мовного бар'єра і стереотипів, відсутність достатнього обсягу інформації і т. ін.). Звичайно основою для висновків стають емпіричні дані по промисловим компаніям, тоді як, останнім часом, більше половини ПШ спрямовується в підприємства сфери послуг. При цьому мотиви здійснення капіталовкладень в підприємства третинного сектору економіки часто відрізняються тому, що «виробництво» та «збут» продукції останніх, зазвичай, не розділені територіально (таблиця 1).

Таблиця 1

Теоретична парадигма сучасних процесів транснаціоналізації*

Напрямок дослідження	Теорія /Автори	Сутність теорії	Недоліки теорії
Теорії інтеграції	Теорія життєвого циклу продукту (Р. Вернон, Р. Стобаух, Франція)	ТНК вдаються до інвестицій за кордоном з метою підготовки ґрунту для збуту там своєї інноваційної продукції. У свою чергу інвестиції в країнах, що розвиваються, мають на меті збереження конкурентоспроможності цих товарів за рахунок низької ціни робочої сили.	Застосування теорії ускладнюється через неясність у її емпіричному підтвердженні
	Технологічна концепція (Дж. Гелбрейт, США)	Гене́за ТНК обумовлена технологічними причинами: сучасна продукція більш складна, ніж в ХІХ ст., і її збут, обслуговування за кордоном потребує від фірми створення там товаро- й послугозабезпечуючої мережі. В результаті відбувається формування ТНК	Не враховує елементів інтеграційних процесів, обумовлених узгодженістю інтересів країн-учасниць інтеграційного угруповання.
Теорії інтернаціоналізації	Теорія монополістичних переваг або ринкової влади (С. Хаймер – Ч. Кінделбергер, США)	Теорія базується на припущенні, що в порівнянні з місцевими компаніями іноземні інвестори володіють конкурентними перевагами. Виникнення ТНК є закономірний результат розвитку ринкової влади. На початку свого існування фірми розширюють свою частку на ринку шляхом злиття і поглинань, а коли посилення влади в своїй країні стає неможливим, вони розширюють свою діяльність за національні кордони, що означає виникнення ТНК.	Існуюча теорія «відтоку капіталу» має низький ступінь розробленості. Це обумовлено відсутністю трактування терміну «відтоку капіталу».
	Теорія інтерналізації (Р. Бакклі, Англія)	Модель інтерналізації спирається на ідею, що всередині великої корпорації між її підрозділами діє особливий внутрішній ринок, який регулюється керівниками корпорації. Значна частка формально міжнародних операцій фактично обумовлена «трансакційними витратами» ТНК.	Прагнення виокремити один або декілька вирішальних факторів, що визначають ступінь активізації процесу транснаціоналізації, не дає змоги одночасно зафіксувати всі зміни досліджуваного економічного простору.

Продовження табл. 1

	Теорія інтернаціоналізації (Р. Дагман, Е. Пенроуз)	Теорія заснована на концепції економії на масштабах. Це обумовлює виникнення багатогалузевих компаній шляхом диверсифікації та комбінування. Економія на використуваних факторах виробництва і трансакційних витратах стає стимулом розширення фірм спочатку всередині, а потім за межі національних кордонів.	Значимість факторів та їх співвідношення між собою не релевантне в часовому просторі, тому неможливо одночасно зафіксувати всі перманентні коливання систем-атракторів процесу транснаціоналізації.
Теорії міжнародних конкурентних переваг	Теорія конкурентної переваги націй (Хекшера-Оліна)	Теорія заснована на спробі інтегрувати елементи різних теорій ТНК, кожна з яких відтіняє ту чи іншу сторону в становленні процесу транснаціоналізації. Важливими факторами при цьому виступають як географічне місцезнаходження сировинних ресурсів, робочої сили, основних ринків збуту, так і активними діями фірм, що формують нову економічну ситуацію, обумовлену зростанням монополізації світового ринку та укрупненням виробництва.	Сучасні тенденції розвитку міжнародного бізнесу свідчать про те, що для пояснення причин процесу транснаціоналізації не достатньо вивчення ступеня націленості різних країн факторами виробництва. Важливо враховувати сукупність ефективності їхнього використання.
	Біхевіористська теорія ТНК (Г. Перлмуттер)	Теорія заснована на ідеї, що успіх фірми все в більшій мірі залежить від принципів прийняття управлінських рішень. Основним критерієм появи ТНК є характер поведінки і мислення керівників, які повинні розглядати кожну філію фірми не як незалежне підприємство, а як елемент загальної корпоративної системи, що функціонує у світовому масштабі.	Спираючись на підходи порівняльного менеджменту, заснованих на виділенні і підкресленні особливостей організаційної поведінки в умовах культурних відмінностей, рішення мають абсолютизований рівень суб'єктивізму.
	Модель капіталу знань Дж. Маркусена	Модель капіталу знань включає в себе моделі вертикальних і горизонтальних ПП. Вертикальні (або ресурсорієнтовані) ПП – це інвестиції, що здійснює фірма з метою отримання доступу до дешевих факторів виробництва. Горизонтальні (або ринково орієнтовані) ПП – це інвестиції, що здійснює фірма з метою проникнення на певні ринки.	Слід зазначити, що модель капіталу знань носить обмежений характер, оскільки пов'язує передумови здійснення ПП з характеристиками лише двох країн, між якими і відбувається рух інвестиційних потоків. Подоланню цього обмеження сприяла економічна географія, що займається аналізом питань місця розташування фірм та ефектів агломерації.
	Модель просторових розподілів ПП Б. Блонігена, Р. Девіса, Г. Уоделла, Х. Нотон.	При здійсненні ПП фірма керується особливостями країни, сусідньої до цільової країни інвестування. Даний підхід дозволяє розглядати, окрім традиційних (горизонтальних і вертикальних), дві нові різновиди ПП – експортоплатформені та ефекти агломерації.	Існує абстрактне уявлення про результати і ресурси на їх досягнення. Модель обмежена лише фізичним розподілом товарів.

Продовження табл. 1

Теорії транснаціоналізації міжнародного бізнесу	Еклектична теорія (концепція OLI) (Дж. Даннінг)	Теорія базується на трьох необхідних і достатніх умовах здійснення прямих капіталовкладень за кордоном: 1) перевага Олігополії; 2) перевага Локалізації; 3) перевага Інтернаціоналізації.	Теорія не враховує ПІІ, що здійснюються для реалізації стратегічної мети, та капіталовкладення, обумовлені наявністю перешкод для діяльності компаній на вітчизняному ринку.
	ОЛІН-концепція (К. Калотай)	Конкретизація еклектичної парадигми – виділення четвертого фактору транснаціоналізації – країни походження ТНК	Відсутня можливість універсального підходу до аналізу процесів транснаціоналізації в масштабах світової економіки.
	LLL-модель Дж. Метьюса	Сутність, призначення, передумови виникнення та умови функціонування форсованої транснаціоналізації	Дискусійним є питання галузевої складової процесу транснаціоналізації.

Джерело: складено автором за даними [1–5, 9, 10].

Концепція Хаймера – Кінделбергера базується на припущенні, що в порівнянні з місцевими компаніями іноземні інвестори володіють конкурентними перевагами (економія витрат внаслідок масштабів виробництва, доступ до дешевих кредитів, прав на результати інтелектуальної діяльності, досягнення у сфері маркетингу та менеджменту), які дозволяють їм компенсувати слабке знання місцевого економічного середовища і особливостей функціонування ринку [2, 4].

С. Хаймер і його прихильники прийшли висновку, що виникнення ТНК є закономірний результат розвитку ринкової влади, що полягає у здатності продавців впливати на ринкову ситуацію, яка складається у зв'язку з реалізацією певного виду товару за допомогою ціни або обсягу випуску. Відповідно до даної теорії, фірми на початку свого існування розширюють свою частку на ринку шляхом злиття і поглинань, а коли посилення влади в своїй країні стає неможливим, вони розширюють свою діяльність за національні кордони, що означає виникнення ТНК [3].

Р. Вернон у своїй теорії «циклу життя продукту», вважає, що ТНК вдаються до інвестицій за кордоном з метою підготовки ґрунту для збуту там своїх новинок, що розробляються спочатку в країні базування; це, як би «попереджуючий удар» для запобігання можливої місцевої конкуренції, в тому числі в розвинених країнах. У свою чергу інвестиції в країнах, що розвиваються, такі пізніше, мають на меті збереження конкурентоспроможності цих товарів за рахунок низької ціни робочої сили [5].

Теорія інтернаціоналізації була запропонована канадськими економістами Р. Дагманом, Е. Пенроузом. Вона заснована на концепції економії на масштабах, що полягає у тому, що зі збільшенням розмірів фірми, виникають додаткові можливості продуктивного використання незадіяних раніше економічних ресурсів [6].

Визнання за кордоном також отримала так звана «електрична» теорія Дж. Даннінга [2, 4]. У ній була спроба інтегрувати елементи різних теорій ТНК, кожна з яких відтіняє ту чи іншу сторону в становленні розглянутого феномена. З одного боку, розвиток ТНК дійсно пов'язано з об'єктивними факторами географічного місцезнаходження сировинних ресурсів, робочої сили, основних ринків збуту. З іншого боку, ТНК активно, власними діями формують нову економічну ситуацію, яка характеризується зростанням монополізації світового ринку, укрупненням виробництв.

Концепція конкурентоспроможності заснована на «концепції життєвого циклу товару» (Р. Вернон, Р. Стобаух). Виходить з того, що купівельний попит спочатку призводить до виникнення нового товару; в міру насичення ним ринку попит на нього стабілізується, а потім знижується і припиняється взагалі.

Біхевіористська теорія ТНК (Г. Перлмуттер) набула широкого поширення в останні десятиліття, коли успіх фірми все в більшій мірі залежить від принципів прийняття управлінських рішень. Відповідно до цієї теорії, основним критерієм появи ТНК є характер поведінки і мислення керівників, які повинні розглядати кожну філію фірми не як незалежне підприємство, а як елемент загальної корпоративної системи, що функціонує у світовому масштабі [9].

Модель монополістичних переваг була розроблена С. Хаймером і далі отримала свій розвиток Ч. П. Кінделбергером, Р. Е. Кейвзом, Г. Дж. Джонсоном, Р. Лакруа [2, 3, 4, 9]. Вона базується на ідеї, що іноземний інвестор знаходиться у менш вигідному становищі у порівнянні з місцевим: він гірше знає місцевий ринок та «правила гри» на ньому, у нього відсутні розгалужені зв'язки, він несе додаткові транспортні витрати і більш потерпає від ризиків. Тому йому необхідні додаткові, так звані, монополістичні переваги стосовно до місцевих конкурентів, за рахунок яких можна отримати більш високий рівень прибутку. Це премія за інвестиційний ризик (про який писав Б. Олін), отримана в силу переваг, що виникають у процесі монополістичної конкуренції (її теорію розробив Е. Чемберлін) [8].

Для іноземного інвестора монополістичні переваги можливі за рахунок недосконалої конкуренції на місцевих товарних ринках (якщо у нього оригінальний продукт) і на ринках ресурсів (при наявності у іноземної фірми досконалих технологій, вільного доступу до кредитів та великого підприємницького досвіду), переваги в масштабах (за рахунок чого можливо отримати значний приріст капіталу); сприятливе державне регулювання процесу іноземного інвестування (особливий пільговий режим для іноземного капіталу) та ін.

Модель життєвого циклу продукту (циклу життя продукту) була розроблена американцем Р. Верноном на базі теорії росту фірми. Відповідно до цієї моделі, новий продукт проходить чотири стадії циклу свого життя (іноді їх налічують п'ять): I – впровадження на ринок; II – зростання продажу; III – їх зрілість (IV – насиченість ринку); IV (V) – спад продажу [2, 4, 6].

Міжнародний цикл життя продукту для фірми, що вперше налагодила його виробництво дещо інакше: I – монополісне виробництво й експорт нового продукту; II – поява у іноземних конкурентів аналогічного продукту і його впровадження на ринку (перш за все на ринках своєї країни); III – вихід конкурентів на ринки третіх країн і відповідно скорочення експорту продукту із країни-піонера; (IV – вихід конкурентів на ринок країни-піонера як можлива стадія) [4, 5].

Зрозуміло, що передова в технологічному відношенні фірма, до моменту виникнення конкуренції із боку нових виробників продукту може розпочати впровадження іншого нового продукту. Однак існує й інший вихід при умові загрози експорту – налагодження виробництва за кордоном, що продовжить його життєвий цикл. На стадіях росту та зрілості рівень витрат виробництва знижується, обумовлюючи зниження рівня ціни продукту та збільшуючи можливості як для розширення експорту, так й для налагодження закордонного виробництва. Але, у порівнянні з експортом товару, виробництво за кордоном часто вигідніше по причині нижчого рівня змінних витрат, можливості уникнути митні бар'єри, посилення позицій у боротьбі з іноземними монополіями і т. ін.

Модель інтерналізації спирається на ідею Р. Коуза стосовно того, що всередині великої корпорації між її підрозділами діє особливий внутрішній ринок, який регулюється керівниками корпорації та її філіалів (підрозділів). Винахідники моделі інтерналізації – англійці П. Баклі, М. Кессон, А. Рагмен, Дж. Даннінг та ін. вважають, що значна частка формально міжнародних операцій фактично є внутріфірмовими операціями між підрозділами великих господарських комплексів, названих ТНК [1, 3, 7].

Однобокість й вузькість моделей прямих інвестицій обумовили появу еkleктичної моделі Дж. Даннінга. Вона увібрала в себе із інших моделей те, що пройшло перевірку дійсністю (особливо із моделі монополістичних переваг), тому її називають «еклектична парадигма».

Виділяють групу сучасних концепцій ТНК, до яких належать теорії портфельних інвестицій. Ці теорії визначаються тим, що портфельних інвесторів цікавлять за кордоном, перш за все, чотири аспекти: а) рівень доходності іноземних цінних паперів; б) ступінь ризику за цими вкладками; в) рівень ліквідності даних паперів; г) бажання диверсифікувати свій портфель цінних паперів за рахунок паперів іноземного походження. Комбінація цих основних аспектів призводить до того, що на портфельні інвестиції особливо сильно коливання економічної та політичної кон'юнктури.

Існуюча теорія «відтоку капіталу» має низький ступінь розробленості. Це обумовлено відсутністю трактування терміну «відтоку капіталу», що, в свою чергу, відбивається на результатах оцінки масштабів цього явища. Д. Каддінгтон трактує «відтік капіталу» як нелегальний вивіз і ввіз короткострокового капіталу [2, 4, 6]. В той же час, більшість дослідників, поряд із Ч. П. Кінделбергером, вважають, що «відтік капіталу» – це рух капіталу із країни, що не відповідає національним інтересам і є наслідком несприятливого інвестиційного клімату в країні для багатьох вітчизняних інвесторів [1, 3, 8]. Деякі вважають, що «відтік капіталу» обумовлює його незаконне походження.

Подальший розвиток теорій транснаціоналізації забезпечили декілька конкуруючих наукових шкіл. Найбільш відомі з них – еkleктична теорія ПП британського вченого Дж. Даннінга, теорія використання ринкової влади для транснаціоналізації (школа С. Хаймера – Ч. Кінделбергера), теорія життєвого циклу товару (створена в рамках Гарвардського проекту багатонаціонального підприємства під керівництвом Р. Вернона), адаптована японськими вченими К. Кодзіма й Т. Озава під аналіз ПП теорія «лялячих гусей», а також теорія інтернаціоналізації фірми Уппсальської школи (її лідер – шведський вчений Я. Юхансон) [2, 3, 4, 5, 6, 7, 8].

Усі перелічені теорії спираються головним чином на емпіричний матеріал ТНК розвинених країн. Однак сьогодні характеризується всепоглинаючими процесами транснаціоналізації, що охопили багато країн, що розвиваються. По суті, посилюються тенденції формування поліцентричного світу, де все зростаючу роль починають відігравати ТНК країн пострадянського простору, що розвиваються [10].

Прямі іноземні інвестиції, С. Г. Хаймер та його послідовники (зокрема, Ч. П. Кінделбергер), пов'язували із недосконалістю конкуренції. На їхню думку, іноземний інвестор – це монополія або (що частіше зустрічається) олігополія на певному ринку. ПП здійснюються з метою усунення конкуренції та збереження контролю над ринком – в іншому випадку, фірмі більш вигідно було б видавати ліцензії, так як організація закордонного виробництва обумовлена додатковими витратами [7, 9].

Концепція Хаймера враховує лише один тип капіталовкладень, так зване «захисне інвестування». При цьому навіть серед великих фірм не всі виявляються олігополіями або монополіями. Крім того ПП здійснюють середні та малі компанії.

У 90-і рр. Дж. Даннінг, використовуючи висновки Портера, вдосконалив свою теорію, об'єднавши здійснення ПП і альтернативні можливості виходу на зовнішні ринки [4]. Якщо країна має конкурентні переваги, то фірма буде приймати участі у зовнішньоекономічній діяльності, якщо ні – не буде. Якщо при цьому фірма має олігополістичні переваги, то вона буде що найменш видавати іноземним фірмам ліцензії і експортувати продукцію, якщо ні – обмежиться експортом. Фірма буде здійснювати ПП лише при наявності усіх розглянутих видів переваг.

Модель капіталу знань Дж. Маркусена була розроблена наприкінці 1990-х рр., включає в себе моделі вертикальних і горизонтальних ПП, які вперше були запропоновані у 1984 р. Е. Хелпманом [9]. Вертикальні (що мають також назву, як ресурсорієнтовані, експортоорієнтовані, затратомінімізуючі, аутсорсингові) ПП – це інвестиції, що здійснює фірма з метою отримання доступу до дешевих факторів виробництва. Горизонтальні (що мають також назву, як ринково орієнтовані, імпортозаміщуючі, тарифоперескакуючі, засновані на виборі «близькість-концентрація») ПП – це інвестиції, що здійснює фірма з метою проникнення на певні ринки.

Модель просторового розподілення ПП як найсучасніша теорія удосконалює уявлення про природу розподілення ПП. В основі моделі просторового розподілення ПП Б. Блонігена, Р. Девіса, Г. Уоделла, Х. Нотон, розроблений на початку 2000-х рр., лежить ідея про те, що при здійсненні ПП фірма керується, в тому числі, і особливостями країни, сусідньої до цільової країни інвестування [2, 4, 7].

Даний підхід дозволяє розглядати, окрім традиційних (горизонтальних і вертикальних), два нові різновиди ПП – експортоплатформені та ефекти агломерації – тенденція, відповідно до якої фірма приймає рішення про своє місцерозташування в регіоні, раніше освоєному іншими фірмами, як правило або країні, що й названа фірма. Існування таких ефектів пояснює скопичення виробничої діяльності у даному регіоні, яке дає вигоду фірмі завдяки її розташуванню поблизу ринків збуту та постачальників і, як результат, зростаючим рівнем віддачі від масштабу.

Висновки. Транснаціональні корпорації стали найважливішими дійовими особами в сучасному світовому господарстві. Добробут країни, її участь у міжнародному поділі праці, рівень інтегрованості у світове господарство і, в остаточному підсумку, її міжнародна конкурентоздатність дедалі більшою мірою залежать від того, наскільки успішна діяльність ТНК, що базуються в її економіці.

Незважаючи на відмінності в трактуванні причин виникнення та суті ТНК, всі перераховані економічні теорії акцентують увагу на зростанні масштабів, інтернаціоналізації та нових технологіях як основних джерел прибутків ТНК і як засобах підвищення конкурентоспроможності й виживання фірм.

Що стосується моделей ТНК, то вони досить різноманітні, що обумовлено ходом історії чи особливостями економічного укладу тієї чи іншої країни. Головна риса ТНК – це наявність у них закордонного виробництва товарів та послуг, тобто прямих інвестицій, поведінку яких описують наступні моделі.

Аналіз онтологічних підходів формування теорії транснаціоналізації свідчить про багатогранне висвітлення даного явища. Слід зазначити, що розглянуті концепції охоплюють процеси інтеграції, інтернаціоналізації, процеси прямого іноземного інвестування. В той же час, теорії транснаціоналізації мають емпіричний характер, що обумовлює певний ступінь абстрактності їхнього обґрунтування. Явища, ресурси та рівень ефективності їх використання мають узагальнений характер. В результаті нівелюється вплив на розвиток процесів транснаціоналізації такий важливий фактор, як галузева спеціалізація. Розглядаючи інтеграційні процеси автори теорій транснаціоналізації уникають питання регіональної галузевої диверсифікації ПП, роблячи акцент на політичних, економічних та соціально-правових аспектах розвитку світової економіки.

Список використаної літератури

1. NationMaster: World Statistics. URL : <http://www.nationmaster.com>
2. Dunning J. H. Explaining International Production. London: Unwin Hyman, 1988. 378 p.
3. Blomstrom M., Kokko A. Regional Integration and Foreign Direct Investment: A Conceptual Framework and Three Cases. Washington, DC: The World Bank, 1997. 46 p.
4. Dunning J. H. Location and the Multinational Enterprise: A Neglected Factor? *Journal of International Business Studies*. 1998. № 1. P. 45–66.
5. Martasen J. R. Multinational Firms and the Theory of International Trade. Boulder: MIT Press, 2002. 640 p.
6. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=InvestitsiiniKlimatVUkraini>
7. Транснаціональні корпорації – невловимі злодії. URL : <http://politcom.org.ua/?p=67>
8. Карпенко В. Г. Фінансові механізми транснаціональних корпорацій у системі сучасної світової економіки. *Наукові праці НДФІ*. 2009. №1(46). С. 42
9. Carr D. L., Markusen J. R., Maskus K. Testing the Knowledge-Capital Model of the Multinational Enterprise. Adelaide: University of Adelaide, 1998. 37 p.
10. Transnational Corporations. Volume 8, Number 2, August 1999. Special issue: forty years of international business scholarship: from Dunning and Vernon to globalization (http://www.unctad.org/en/docs/iteit12v8n2_en.pdf).
11. Терехов Є. М., Прокопенко О. В. Вплив транснаціональних корпорацій на розвиток національних економічних систем URL: http://fem.sumdu.edu.ua/images/prokopenko/2010/2010_18.pdf
12. Юданов А. Ю. Конкуренция: теория и практика: учебно-практ. пособ. Ассоц. авт. и узд. «ТАНДЕМ». М.: Акалис, 1996. 272 с.

References

1. NationMaster: World Statistics URL : <http://www.nationmaster.com>
2. Dunning, J. H. (1988) Explaining International Production. London: Unwin Hyman. 378 p.
3. Blomstrom, M. Kokko, A. (1997) Regional Integration and Foreign Direct Investment: A Conceptual Framework and Three Cases Washington, DC: The World Bank. 46 p.
4. Dunning, J. H. (1998) Location and the Multinational Enterprise: A Neglected Factor? *Journal of International Business Studies*. № 1. P. 45–66.
5. Martasen, J. R. (2002) Multinational Firms and the Theory of International Trade. Boulder: MIT Press. 640 p.
6. Ministersvo ekonomiky i rozvytku Ukrainy URL : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=InvestitsiiniKlimatVUkraini>
7. Transnationalny korporatsii – nevlomyi zlodii URL : <http://politcom.org.ua/?p=67>
8. Karpenko, V. G. (2009) Finansovy mekhanizmy transnationalnyh korporatsiyi v systemi svitovoyi ekonomiky. *Naukovi pratsi NDFI* №1(46). P. 42
9. Carr, D. L., Markusen, J. R., Maskus, K. (1998) Testing the Knowledge-Capital Model of the Multinational Enterprise. Adelaide: University of Adelaide. 37 p.
10. Transnational Corporations. Volume 8, Number 2, August 1999. Special issue: forty years of international business scholarship: from Dunning and Vernon to globalization (URL : http://www.unctad.org/en/docs/iteit12v8n2_en.pdf).
11. Terekhov, Ye. M., Prokopenko, O. V. Vplyv transnatsional'nykh korporatsiy na rozvytok natsional'nykh ekonomichnykh system URL : http://fem.sumdu.edu.ua/images/prokopenko/2010/2010_18.pdf
12. Yudanov, A. Yu. (1996) Konkurentsyya: teoryya y praktyka: Uchebno-prakt. Posobyе. Assots. avt. y uzd. «TANDEM». M.: Akalys. 272 p.

K. M. Zhylenko

**ONTOLOGICAL APPROACHES ARE TO FORMING OF WORLD VIEW CONCEPTIONS
OF TRANSNATIONALIZATION**

Ontological approaches are considered to forming of world view conceptions of transnationalization. The modern theories of transnationalization are analysed, found out advantages and failings. Perspective directions are formulated in research globalizations of world economy, which are conditioned the processes of transnationalization.

It is discovered – the theories of transnationalization have empiric character which stipulates the certain degree of abstract of their ground. The phenomena, resources and level of efficiency of their using, have the generalized character. Influence is as a result leveled on development of processes of transnationalization such important factor, as of a particular branch specialization. It is analysed, authors, examining the integration processes of theories of transnationalization, avoid the question of regional of a particular branch diversification of PFI, doing an accent on the political, economic and social and legal aspects of development of world economy.

Conclusions are done, that the modern processes of globalization are conditioned motion of direct foreign investments. Multinational corporations come forward basic motive force of PFI. In the process of analysis of conduct and basic tendencies of functioning of TNC, understanding of «rules of game» on a world arena and possibility of prognostication of perspective progress trends appears.

Keywords: *theories of transnationalization, direct foreign investment, integration, internationalization, advantages of international competition.*

Стаття надійшла до редакції 21.07.2017